

Somaliska diasporagrupper i Sverige för utvecklings- och biståndsarbete på Afrikas horn

Diasporagrupper – migranter, flyktingar och deras ättlingar – har vuxit fram som viktiga utvecklingsaktörer i länder drabbade av utdragna konflikter och fattigdom. De bidrar med alltifrån remitteringar till katastrofhjälp och utvecklingsprojekt, utgör en livlina i kriser och bidrar till långsiktiga förändringsprocesser. I denna Delmi-rapport analyseras den svensksomaliska diasporans engagemang för utvecklings- och biståndsarbete.

Stor mångfald av diasporaaktörer och utvecklingsinsatser

Svensksomaliska diasporaaktörer som stöder utvecklingen i den somaliska regionen är oftast registrerade föreningar som har sin bas i Sverige. Andra aktörer är privatpersoner, moskéer, företag, kvinnoorganisationer, icke-statliga organisationer och paraplyorganisationer samt informella diasporanätverk med medlemmar på flera kontinenter. Dessa aktörer är inblandade i många olika

utvecklingsinsatser, vilka beskrivs i tabell 1. Det finns två institutionella stödprogram för diasporagrupper i Sverige: Somalia Diaspora Programme (SDP), som erbjuder medfinansiering till svensksomaliska diasporaföreningar, och Swedish-Somali Business Programme (SSBP), som ger stöd till socialt företagande. Det offentliga utvecklingsbiståndet kommer från Sida men diasporaprogrammet administreras av Forum Syd, som är en plattform för det civila samhället.

Tabell 1: Svensksomaliskt engagemang för utveckling och bistånd

Fokus	Insatser	Finansiering
Hälso- och sjukvård	Bygga/renovera sjukhus, kliniker Betala löner Skicka begagnad utrustning Kapacitetsuppbyggnad och kunskaps-spridning	Föreningars medlemsavgifter/donationer Diasporans penninginsamlingar Offentliga och privata givare (Forum Syd – stöd inom SDP-programmet)
Utbildning	Bygga/renovera skolor Betala löner Skicka begagnad utrustning Kapacitetsuppbyggnad och kunskaps-spridning	Föreningars medlemsavgifter/donationer Diasporans penninginsamlingar Offentliga och privata givare (Forum Syd – stöd inom SDP-programmet)
Katastrofhjälp vid torka	Tillhandahållande och transport av vatten Donationer till kommittéer som arbetar med att bekämpa torka Borra brunnar Kartläggning av kriser	Penninginsamlingar i moskéer, vid sociala evenemang, via sociala medier och genom diasporanätverk Föreningars medlemsavgifter/donationer Offentliga och privata givare
Hållbar utveckling	Miljöskydd Arbetsstillfällen och kompetensutveckling Kapacitetsuppbyggnad och kunskaps-spridning	Forum Syd – stöd inom SDP- och SSBP-programmen Föreningars medlemsavgifter/donationer Offentliga och privata givare
Jämställdhet mellan kvinnor och män	Kapacitetsuppbyggnad och initiativ om följande: Reproduktiv hälsa och kvinnlig köns-stympning Kvinnors och flickors rättigheter	Forum Syd – stöd inom SDP-programmet Föreningars medlemsavgifter/donationer Offentliga och privata givare
Mänskliga rättigheter och demokrati	Kapacitetsuppbyggnad och initiativ om följande: Demokrati och god samhälls-styrning Det civila samhällets utveckling Fred och konfliktlösning Ungdomar och minoriteters rättigheter	Forum Syd – stöd inom SDP-programmet Föreningars medlemsavgifter/donationer Offentliga och privata givare

Policyrekommendationer

I syfte att öka diasporaaktörernas möjligheter att bidra till utvecklingen lägger vi, baserat på insamlad empiri, i rapporten fram följande rekommendationer för beslutsfattare och bidragsgivare.

Diasporans engagemang för utvecklingen är mångfacetterad och omfattande

Den svensksomaliska diasporans engagemang kännetecknas av mångfald och flexibilitet, vilket återspeglar ett starkt engagemang från det svenska civila samhället i den somaliska regionen. Det är viktigt att

notera att bidrag till utvecklingsprojekt inte ersätter enskilda remitteringar eller donationer vid t.ex. torka. En del diasporaaktörer bedriver ett omfattande arbete på flera nivåer: genom förmedling och insamling av resurser och som entreprenörer som organiserar projekt, men också genom kapacitetsuppbyggnad med fokus på kunskapsförmedling.

Denna bredd återspeglar de motiv som ligger till grund för insatserna: en känsla av moralisk skyldighet och angelägenhet som genomsyrar sociala och ekonomiska stödnätverk såväl som islamisk välgörenhetspraxis. Andra drivkrafter kan vara professionella och politiska ambitioner.

En generell rekommendation är att beslutsfattare och bidragsgivare bör erkänna de mångsidiga svenskosomaliska bidragen till utveckling och katastrofhjälp, oavsett om dessa insatser mottar extern finansiering eller inte. Detta innebär att stelbenta standardmodeller för administration och redovisning bör undvikas. På samma sätt är det viktigt att inse att utvecklingsinsatser kan gå hand i hand med andra individuella skyldigheter och prioriteringar, t.ex. ansvar för familjen i Sverige eller den somaliska regionen.

Öka de politiska samråden och den politiska dialogen

Somalia är ett betydelsefullt partnerland för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) och var år 2016 den fjärde största mottagaren av utländskt bistånd. Det faktum att både Sida och diasporagrupperna är engagerade i den somaliska regionen tyder på att det kan finnas gemensamma möjligheter och intressen. Detta innebär att den svenska

staten kan ha ett strategiskt intresse av att samverka med de somaliska diasporagrupperna, både för att främja utvecklingen men också för att uppnå andra prioriteringar. Initiativ som SDP och SSBP är ett sätt att göra detta. Trots det anser många diasporaaktörer att dialogen mellan beslutsfattare och diasporagrupper är otillräcklig och de efterlyser ett större inflytande över beslut som rör såväl den somaliska regionen som diasporans engagemang i regionen. Att öka de politiska samråden kan stärka partnerskapen, med tanke på att samarbete kan innebära möjligheter för både utvecklings- och biståndsaktörer och diasporagrupper.

Öka flexibiliteten och förenkla de administrativa förfarandena

Diasporans insatser överensstämmer inte alltid med Sidas eller andra biståndsaktörers metoder och sektorsindelningar. Detta gör att de som arbetar professionellt med bistånds- och utvecklingsfrågor ibland är skeptiska till om diasporans insatser är ändamålsenliga och förenliga med det internationella utvecklingssamarbetet. Omvänt ifrågasätter vissa diasporaaktörer lämpligheten i de svenska utvecklingsprioriteringarna och värdet av ett rättighetsbaserat förhållningssätt i områden präglade av fattigdom och post-konflikter.

Dessutom anses de omfattande ansöknings-, redovisnings- och rapporteringsförfaranden som är förknippade med framförallt SDP-projekt utgöra en stor utmaning för många diasporaaktörer, med tanke på att de flesta diasporaföreningar drivs av volontärer. Flexibla insatser för återuppbyggnad och samhällsservice, samt snabbare och enklare administrativa förfaranden, skulle göra det lättare att delta i program

till stöd för diasporornas arbete. Detta skulle också få stort gensvar bland diasporaaktörer och i den somaliska regionen.

Se gränsöverskridande förbindelser och rörlighet som en styrka

Institutionellt stöd till diasporans insatser bygger på premissen att diasporaaktörerna samtidigt har förbindelser till sitt tidigare hemområde och till sitt bostättningsland samt behärskar båda områdenas språk och kulturella koder. Nära förbindelser med och frekventa besök i ursprungslandet ökar diasporaaktörernas möjligheter att bidra till utvecklingen eftersom de på så sätt håller sig uppdaterade om situationen och behoven i området. Att stödja diasporans arbete med kunskapsöverföring är ett sätt att stärka denna, t.ex. genom att finansiera (en del av) lönen vid långsiktig kapacitetsuppbyggnad. Det är dock viktigt att diasporan, genom sitt engagemang, inte övertar lokala arbetstillfällen.

En ytterligare rekommendation är att betona betydelsen av färdigheter i det lokala språket och kunskaper om lokala förhållanden när utvecklingsorgan eller utvecklingsorganisationer rekryterar.

En vanlig uppfattning är att både utvecklings- och biståndsaktörer bör vara neutrala i förhållande till de områden de verkar. Det är inte alltid en nödvändig

förutsättning. Diasporans bidrag till utvecklingsprojekt går ofta hand i hand med andra skyldigheter och prioriteringar, såsom familjeansvar, religionsutövning och personliga ambitioner. Att vara engagerad på flera plan samtidigt behöver inte nödvändigtvis äventyra bidragen till utvecklingsprojekt utan kan motivera och stärka dem. Det är dock viktigt att det institutionella stödet till diasporan förblir behovsbaserat och inte leder till ökad ojämlikhet.

Nå ut till nya aktörer och ge stöd till innovativa tekniska lösningar

Avslutningsvis sker en stor del av diasporans arbete idag genom registrerade föreningar och engagemang bygger på volontärarbete och en känsla av moralisk skyldighet. Många diasporaaktörer betonar dock att framtiden för sådana insatser kommer att vara osäker när dagens generation drar sig tillbaka och går i pension. Med tanke på framtiden för det institutionaliserade stödet till diasporans utvecklingsarbete är det därför viktigt att nå ut till andra aktörer, t.ex. enskilda entreprenörer. På samma sätt bör man överväga stöd till andra typer av verksamhet, bl.a. innovativa tekniska lösningar. Det är även viktigt att fundera över hur – och om – man även kan och bör stödja mer ad hoc- och nätverksbaserade diasporainsatser.

Nauja Kleist
Somaliska diasporagrupper i Sverige
för utvecklings- och biståndsarbete på Afrikas horn
Delmi rapport 2018:1
Hela rapporten finns tillgänglig på www.delmi.se

Delegationen för
Migrationsstudier
Ju 2013:17